

مطالعه تطبیقی اقدامات انجام شده در زمینه مبارزه با پولشویی در ایران و کشورهای منتخب

حامد نعیمی پژوه^۱

احمد توکل مقدم^۲

چکیده

در این گزارش پس از بررسی مفهوم پولشویی، مراحل، زمینه های آن، به بررسی قوانین و تجربه کشورهای موفق در مبارزه با پولشویی پرداخته شده است. سپس ضمن مقایسه تطبیقی قوانین و تجربه کشورهای منتخب، با قانون و تجربه مبارزه با پولشویی در ایران به ریشه یابی مشکلات موجود و کاستی های احتمالی در این زمینه پرداخته شده است. نتایج حاکی از آن است که علاوه بر مسائل فرهنگی و نبود سیستم های الکترونیکی جامع در مبارزه با پولشویی، عدم پیش بینی مواردی نظیر ضمانت اجرایی کافی قانون مبارزه با پولشویی، همکاری های محدود ایران با مجامع بین المللی در زمینه مبارزه با پولشویی به دلایل مختلف از جمله عدم حضور مقامات تنظیم کننده روابط خارجی، قضایی و پلیسی در بالاترین مرجع مبارزه با پولشویی (با وجود تأکید قوانین بین المللی به همکاری های بین المللی در این زمینه) و نیز محدود بودن اشخاص مشمول قانون و در نتیجه وجود مکان هایی برای تطهیر پول بدون الزام به گزارش دهی معاملات مشکوک، از جمله مواردی هستند که باعث عدم موفقیت کامل ایران در این زمینه شده است.

واژگان کلیدی: پولشویی، مطالعه تطبیقی، ایران

۱- کارشناس ارشد اقتصاد و بازرسی وزارت امور اقتصادی و دارایی - Hamed_naimipajoh@yahoo.com

۲- سرپرست بازرسی کل امور اقتصادی و دارایی سازمان بازرسی کل کشور

مقدمه:

پولشویی برای توصیف فرآیندی مورد استفاده قرار می‌گیرد که در طی آن پول غیر قانونی یا کثیفی که حاصل فعالیت‌های مجرمانه مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... است، در چرخه‌ای از فعالیت‌ها و معاملات مالی و با گذار از مراحل، شسته و به عنوان پول قانونی، موجه و مشروع جلوه داده می‌شود. در چند دهه اخیر، اقتصاد جهانی با پدیده پولشویی و آثار مخرب آن بر اقتصاد کشورها مواجه بوده است. به طوری که براساس تخمین صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی درآمدهای نامشروعی که توسط پولشویان در چرخه تطهیر و پولشویی قرار می‌گیرند، در حدود ۲ تا ۵ درصد تولید ناخالص جهانی می‌باشد. پولشویی، در مقایسه با سایر جرایم دارای چهار خصیصه امنیتی برجسته است که عبارتند از سودآور بودن، حرفه‌ای و پیچیده بودن، سازمان یافتگی و قدرت کتمان یا مشروع‌سازی رفتارهای غیر قانونی، با وجود افزایش پیچیدگی‌ها و دامنه عملکرد این پدیده و رای مرزهای مرسوم بین‌المللی، اعتقاد صاحب‌نظران بر این است که کماکان ابعادی از آن قابل کنترل است. موفقیت در این مبارزه بیش از همه به تشخیص صحیح مسأله و شناخت مناسب آن و موانع موجود در این راستا و مرتفع کردن این موانع بستگی دارد که پژوهش حاضر گامی در همین راستا می‌باشد لذا در مطالعه حاضر در پیامد مقدمه ضمن اشاره به تاریخچه، مفهوم پول شویی و مراحل آن به آثار زیانبار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی این پدیده پرداخته شده است و سپس با مطالعه تطبیقی قوانین و تجربه کشورهای منتخب و قوانین و تجربه داخلی موجود در زمینه مبارزه با پولشویی به شناسایی کاستی‌های مبارزه با پدیده پولشویی در ایران و نیز ارزیابی راه‌حل‌های عملی برای مقابله با این پدیده پرداخته شده است.

تاریخچه پولشویی:

از حیث تاریخی، تولد پولشویی به دهه‌های ۲۰ و ۳۰ در ایالات متحده آمریکا و به ویژه ایالت شیکاگو بر می‌گردد. اشخاصی همچون آل کاپن^۱، می‌یرلنکسی و لوسیانو^۲ برای فرار از مالیات و همچنین عواید ناشی از قاچاق، دست به خرید تجارت‌خانه و انجام معاملات مشروع زدند که عمدتاً سازمان یافته بود یکی از اقدامات آن‌ها خرید خوشکشویی‌ها و تحصیل منافع از طریق آن‌ها بود و به همین دلیل یکی از ریشه‌های پول شویی و علت انتخاب این واژه، در مالکیت مافیابرخشک شویی‌ها بود. به بیان دیگر این واژه از دهه‌های بیست و سی قرن بیستم در آمریکا به شست و شوی خانه‌هایی

1. Al Capone

2. Luciano

که مافیا آن‌ها را از پول ناشروع حاصل از قمار، قاچاق، فحشا و نظایر آن‌ها خریداری کرده و پول کثیف را به داخل آن‌ها تزریق می‌نمودند، اطلاق می‌شد.

تعریف پولشویی:

در مستندات بین‌المللی و قوانین و مقررات تدوین شده در کشورهای مختلف در زمینه مبارزه با پولشویی، این پدیده به صورت‌های مختلفی تعریف شده است. در دستور عمل جامعه اروپایی مصوب مارس ۱۹۹۰، تعریف پولشویی عبارت است از: «تبدیل یا انتقال یک دارایی، با علم به این که از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده باشد، به منظور پنهان داشتن یا گم کردن رد منشا غیر قانونی آن دارایی، یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است، برای گریز از پیامدهای قانونی جرم مزبور» همچنین در این دستورالعمل، تعریف پول شویی مواردی نظیر پنهان کردن یا تغییر ظاهری منشاء، مکان، قصد، رفتار، حقوق یا مالکیت واقعی مربوط به یک دارایی با علم به اینکه آن دارایی از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده است را نیز در بر می‌گیرد. این تعریف، در واقع برگرفته از تعریف رایج شده در بند ۱- ماده سه پیمان نامه وین است که در ۱۹ دسامبر ۱۹۸۸ به امضای اعضای رسیده است با این تفاوت که در پیمان نامه وین، تنها پول‌های به دست آمده از جرایم سازمان یافته و به ویژه مواد مخدر گنجانده شده بود. گروه کاری اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی^۱ در گزارشی، فرآیند عمل یا رفتار پولشویی را شرح داده است که شامل اجزای زیر است:

۱- تبدیل یا انتقال مال با علم به اینکه چنین مالی از یک جرم کیفری حاصل شده است به منظور مخفی کردن یا تغییر ظاهر منشاء غیر قانونی مال مورد نظر یا کمک به شخصی که مرتکب چنین جرمی شده است برای فرار از پیامدهای قانونی عمل خود.

۲- پنهان کردن یا تغییر ماهیت واقعی، منشاء، محل، جابه جایی یا مالکیت مال با علم به اینکه چنین مالی از فعالیت مجرمانه حاصل شده است.

۳- تملک، تصرف یا استفاده از مال با علم به اینکه چنین مالی حاصل فعالیت‌های مجرمانه است. در قانون مبارزه با پولشویی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۲ بهمن ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی جرم پولشویی عبارت است از:

الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشاء غیر قانونی آن با علم به اینکه به طور

مستقیم یا غیر مستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی آن جرم نگردد.

ج- اخفا یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشاء منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

مراحل فرآیند پولشویی:

پولشویی فرآیندی پیچیده، مستمر، دراز مدت و گروهی است که به طور معمول در مقیاسی بزرگ انجام می‌شود و می‌تواند از محدوده جغرافیایی - سیاسی یک کشور فراتر رود. براساس این فرآیند، عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه با گذر از مراحل مختلف وارد نظام مالی و فعالیت‌های قانونی می‌شود و با پنهان ماندن منشاء غیر قانونی آن، ظاهری قانونی می‌یابد. به طور کلی فرآیند پولشویی دارای سه مرحله به صورت زیر است.

۱- **جایگذاری:** اولین مرحله از فرآیند پولشویی، جایگذاری یا تزریق عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به شبکه مالی رسمی با هدف تبدیل عواید مزبور از حالت نقدی به ابزارهای (دارایی‌های) مالی است. جایگذاری عواید حاصل از جرم می‌تواند با تقسیم وجوه کلان به مبالغ کوچک تر که چندان حساسیت برانگیز نیست و سپرده گذاری آن‌ها در بانک‌های داخلی یا دیگر مؤسسات مالی رسمی و غیر رسمی انجام شود. یا برای سپرده گذاری در مؤسسات مالی خارجی به بیرون از مرزها انتقال داده شود، یا برای خرید کالاهای پرارزش مانند آثار هنری، هواپیما، فلزات و سنگ‌های قیمتی به کار رود.

۲- **لایه چینی:** این مرحله که در واقع جداسازی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از منشاء یا فعالیت‌های مجرمانه آن است، از طریق ایجاد لایه‌های پیچیده‌ای از معاملات یا نقل و انتقالات مال چندگانه با هدف مبهم ساختن فرآیند حسابرسی و مجهول گذاشتن هویت طرف‌های اصلی معامله و ناممکن کردن ردگیری منشا عواید مزبور، صورت می‌گیرد.

۳- **یکپارچه سازی:** آخرین مرحله در فرآیند پولشویی، یکپارچه سازی یا فراهم کردن پوشش ظاهری مشروع و توجیه قانونی برای عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است. چنانچه مرحله لایه چینی با موفقیت انجام شود عواید شسته شده با استفاده از طرح‌های یکپارچه سازی، به نحوی وارد جریان اصلی اقتصادی می‌شود که با بازگشت به سیستم مالی، وجوه شکل و ظاهری قانونی یافته است. در این مرحله در واقع، وجوه انباشته شده در لایه‌های مختلف، صرف خرید دارایی‌های

قانونی شده و از این طریق وارد سیستم رسمی مالی و اقتصادی می شود و با دارایی های دیگر در سیستم همگون می شود. در پایان این مرحله تشخیص دارایی های قانونی از غیرقانونی بسیار مشکل خواهد بود.

تجربه و قوانین کشورهای منتخب در مبارزه با پولشویی:

در این قسمت به تجربه کشورهای مختلف در زمینه مبارزه با پول شویی و اقدامات آن ها در این زمینه به منظور تطبیق اقدامات انجام شده در این کشورها و ایران پرداخته شده است در این میان سعی بر آن بوده کشورهای منتخب تا حدی از لحاظ رتبه بندی بین المللی جزو کشورهای موفق در زمینه مبارزه با پولشویی باشند.

۱- **قوانین و تجربه کشور ترکیه در زمینه مبارزه با پولشویی:** ترکیه بر اساس رتبه بندی سازمان شفاف سازی بین المللی در سال ۲۰۱۰ رتبه ۱۵ را در میان ۱۴۶ کشور در مبارزه با فساد را به خود اختصاص داده است. لذا مطالعه قانون و تجربه کشور ترکیه در مبارزه با پولشویی از ۴ منظر ذیل صورت گرفته است:

۱- انبادهای مبارزه با پولشویی در ترکیه و وظایف و اختیارات آن ها:

الگوی ترکیه در زمینه مبارزه با پولشویی برگرفته از کشور ایتالیا می باشد. در قانون پولشویی ترکیه، تحصیل، تملک و استفاده از عواید حاصل از جرم با علم به این که عواید مزبور از جرم حاصل شده است به منظور قانونی نمودن آن، تغییر یا پنهان کردن منشاء، ماهیت، مالک یا صاحب آن، مخفی کردن یا انتقال آن به خارج از مرزهای کشور یا هرگونه اقدامی به منظور کمک به مجرم برای فرار از عواقب قانونی جرم و جلوگیری از شناسایی عواید حاصل از جرم، پولشویی تلقی می شود. قانون منع پولشویی ترکیه، هیات تحقیقات جرایم مالی و هیات هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی را به عنوان نهادهای مسوول مبارزه با پولشویی در نظر می گیرد. رییس هیأت تحقیقات جرایم مالی زیر نظر وزیر دارایی مسؤل اجرای وظایف زیر است:

- ۱- انجام مطالعات و اتخاذ تدابیر لازم به منظور جلوگیری از پولشویی.
- ۲- تبادل اطلاعات و تحقیقات مربوط به پولشویی با موسسات ملی و بین المللی.
- ۳- دریافت اطلاعات و اسناد مربوط به فعالیت های پولشویی از اشخاص حقیقی و حقوقی.
- ۴- تحقیق و بررسی موارد مشکوک به پولشویی با درخواست دادستان یا مسئولان نیروی انتظامی از طرف دادستان.
- ۵- انجام تحقیقات اولیه به منظور شناسایی جرم پولشویی و در صورت اثبات جرم، تقاضای انجام

- مراحل داری، بازرسی و توقیف و مصادره اموال حاصل از جرم مطابق قانون.
- ۶- ارایه نتایج اقدامات به عمل آمده در تحقیقات اولیه به دفتر دادستانی.
- ۷- ارایه اطلاعات و اسناد مربوط به ارتکاب جرم پولشویی به دفتر دادستانی.
- ۸- مکلف نمودن بانک‌ها، مؤسسات مالی غیر بانکی و سایر نهادهای مشمول قانون منع پولشویی به تعیین هویت مشتریان و مطلع نمودن معاون دبیر خزانه داری از اقدامات خود در این زمینه.
- ۹- ارایه پیشنهاداتی به منظور شناسایی و جلوگیری از پولشویی به شورای وزیران.
- ۱۰- ارایه اطلاعات، اسناد و مدارک پولشویی به مسئولان و نهادهای ذیربط خارجی در چارچوب توافقنامه‌های دو و چند جانبه.

رییس هیات وظایف خود را در زمینه تحقیق و بررسی جرم پولشویی با همکاری بازرسان وزارت دارایی، حسابرسان و ممیزان رسمی، حسابرسان رسمی بانک‌ها، خزانه داری و کارشناسان بازارهای پول و سرمایه که به تقاضای ریاست هیأت و پیشنهاد روسای واحدهای مربوط و تایید وزارتخانه ذیربط تعیین می‌شوند، انجام خواهد داد.

هیأت هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی هماهنگی لازم را بین هیات تحقیقات جرایم مالی و مؤسسات و سازمان‌های تحت پوشش قانون منع پولشویی، فراهم خواهد کرد. تعیین سیاست‌های مربوط به اجرا و ارزیابی پیش نویس قوانین و مقررات پولشویی و ایجاد شرایط مناسب برای گسترش همکاری‌های بین‌المللی از دیگر وظایف هیأت مزبور است. اعضای هیات هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی را روسای هیات بازرسان، هیات حسابرسی وزارت دارایی، هیات تحقیقات جرایم مالی، هیات حسابرسان رسمی بانک‌ها، هیات ممیزان رسمی معاون خزانه داری، هیات بازار سرمایه و مدیران کل اداره درآمدهای دولت، بانک‌ها، بورس اوراق بهادار، وزارت دادگستری، امور خاورمیانه، آفریقا و سازمان‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه و رییس اداره مبارزه با قاچاق و جرایم سازمان یافته دبیرخانه کل امنیت وزارت کشور تشکیل می‌دهند. معاون وزارت دارایی، رییس هیأت مزبور است. این هیأت می‌تواند در صورت لزوم از مشاور ارشد حقوقی و مدیر کل امور حقوقی وزارت دارایی، مدیر هیات بازرسی گمرکات، رییس اداره مبارزه با قاچاق، رییس اداره عملیات و جمع‌آوری اطلاعات وزارت کشور، نماینده نخست وزیر، وزارت بهداشت و بانک مرکزی جمهوری ترکیه و هر نهاد دیگری دعوت نماید تا به عنوان عضو، با هیأت همکاری کنند. همچنین به منظور تسریع در پیگردهای پلیسی مجرمان مظنون به پولشویی در داخل و خارج کشور واحد پلیسی مستقلی به عنوان پلیس مبارزه با پولشویی و جرایم سازمان یافته با شرح وظایف مشخص

در مرکز تحقیقات جرایم مالی ترکیه تشکیل شده است.

۱-۲ اشخاص و مؤسسات و سازمان های ملزم به رعایت قانون منع پولشویی در ترکیه:

۱- بانک ها.

۲- مؤسسات مالی خصوصی.

۳- وام دهندگان پول، شرکت های مالی و شرکت های کارگزاری ارایه دهنده وام.

۴- شرکت های بیمه براساس قانون بیمه.

۵- بورس استانبول.

۶- واسطه های بازار سرمایه و شرکت های مدیریت اوراق بهادار.

۷- صندوق های سرمایه گذاری.

۸- شرکت های سرمایه گذاری.

۹- واسطه های بورس فلزات قیمتی.

۱۰- فروشندگان فلزات و سنگ های قیمتی و جواهر آلات.

۱۱- مؤسسات مجاز فعال در چارچوب قوانین بورس.

۱۲- شرکت های ارایه دهنده خدمات پستی و شرکت های حمل و نقل.

۱۳- مشاورین املاک یا اشخاص واسطه در خرید و فروش املاک.

۱۴- مدیران شرکت های بخت آزمایی.

۱۵- فروشندگان کشتی، هواپیما و خودرو از جمله ماشین های ساختمانی.

۱۶- جمع آوری کنندگان هنرهای تاریخی، عتیقه جات و کارهای هنری و نیز فروشندگان یا

دلالتان حراج.

۱۷- مراکز ورزشی.

وظایف مؤسسات و سازمان های فوق را می توان در موارد زیر برشمرد:

الف) شناسایی مشتری

همه مشمولین این قانون و دفاتر و شعب آن ها در ترکیه مکلفند، مشتریان خود و اشخاصی را که از طرف آن ها به انجام معامله می پردازند شناسایی کنند و اسناد مربوط به آن را براساس روش های تعیین شده به مدت ۵ سال از تاریخ آخرین معامله نگهداری نمایند. این موضوع شامل انجام کلیه عملیات بانکی از قبیل سپرده گذاری حواله (نقل و انتقال وجوه) برداشت یا واریز به حساب های جاری، سپرده ها یا مشارکت می شود که مبلغ آن بیش از ۲ میلیارد لیر ترکیه یا معادل پول خارجی

است. شناسایی مشتریان، از طریق درخواست نسخه خوانای اصل یا نسخه برابر اصل اسناد زیر یا از طریق نوشتن اطلاعات در مورد اوراق شناسایی در پشت اسناد مربوط به معاملات انجام می‌شود به هنگام تعیین هویت، آدرس اعلام شده توسط شخص حقیقی که معامله را انجام می‌دهد نیز به ثبت می‌رسد.

ب) ارایه اطلاعات و اسناد

اشخاص، مؤسسات و سازمان‌های مشمول قانون مکلف هستند، اطلاعات و اسنادی را که رییس هیات تحقیقات جرایم مالی و بازرسان تعیین شده توسط وی، تقاضا می‌کنند به همراه سایر اسناد تکمیلی در اختیار آن‌ها قرار دهند.

ج) گزارش دهی معاملات مشکوک

در صورتی که موارد مشکوکی وجود داشته باشد که پول یا دارایی‌های منقول حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی که در معاملات مؤسسات مالی یا واسطه‌های آن‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، این امر باید پس از شناسایی مشتری به رییس هیات تحقیقات جرایم مالی گزارش شود.

۱-۳ ضمانت اجرایی قوانین مبارزه با پولشویی در ترکیه: قانون مبارزه با پولشویی ترکیه، مجازات‌های زیر را برای جرایم مرتبط با پول شویی در نظر می‌گیرد:

۱- اشخاص زیر در صورت افشای اطلاعاتی که باید محرمانه نگهداری شوند، به ۱ تا ۳ سال حبس محکوم می‌شوند. علاوه بر آن، در صورتی که مشخص شود افشای اطلاعات به منظور بهره‌گیری مادی صورت گرفته است، بهره مالی مزبور همراه با عایدات آن ضبط خواهد شد.

- رییس هیات تحقیق و بازرسی جرایم مالی و معاونین وی، کارشناسان بازرسی و کمک کارشناسان جرایم مالی و سایر مقامات هیات مزبور

- رییس و اعضای هیات هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی

- اشخاص حقیقی و نهادهای عمومی که اطلاعات و تخصص آن‌ها در زمینه عملیات مربوط به

پول شویی است

- اشخاصی که به عنوان شاهد متخصص در موارد پول شویی انجام وظیفه می‌نمایند

۲- هر شخصی که از ارایه اطلاعات و اسناد درخواستی روسا و سایر مسئولان ذی ربط خودداری نماید، هر شخصی که اصول تعیین هویت مشتریان خود را در چارچوب تعیین شده رعایت نکند و اسناد مربوط به آن را برای مدت ۵ سال نگهداری ننماید و هر شخصی که بیانیه‌ها و اطلاعیه‌های شورای وزیران و اجرای آن را در مورد شناسایی و جلوگیری از جرم پول شویی نادیده بگیرد، به

مجازات حبس از ۶ ماه تا یک سال و پرداخت جریمه نقدی از ۱۲ میلیون تا ۱۲۰ میلیون لیر ترکیه محکوم خواهد شد و چنانچه اگر معلوم شود که عدم ارایه اطلاعات شناسایی مشتری به منظور بهره‌گیری مادی صورت گرفته است، بهره مالی مزبور همراه با عایدات آن نیز ضبط خواهد شد.

۱-۴ استفاده از سیستم‌های الکترونیکی در مبارزه با پولشویی در ترکیه:

الف) نظارت سیستمی بر گردش عملیات مشتری به منظور تشخیص موارد مشکوک

به منظور شناسایی موارد مشکوک به پولشویی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ترکیه دارای یک سیستم نظارت بر گردش عملیات بانکی مشتری می‌باشند. در این راستا و از آنجا که شناسایی و کنترل گردش عملیات مشتری، فرایندی مستمر است، مؤسسات مذکور با نصب نرم‌افزارهای ویژه مبارزه با پولشویی، اطلاعات اخذ شده از مشتریان را مدیریت می‌کنند. از جمله ویژگی‌های نرم‌افزارهای فوق، قابلیت جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، نمایش و عرضه اطلاعات و شناسایی موارد مشکوک است. نرم‌افزارهای مذکور به گونه‌ای طراحی شده‌اند که امکان بررسی و کنترل حساب‌ها و گردش عملیات بانکی مشتریان به صورت مستمر و در کوتاه‌ترین زمان را فراهم می‌سازند. از جمله مواردی که در بررسی موارد مشکوک به بررسی دقیق‌تر و کسب اطلاعات بیش‌تری از مشتری نیاز دارد، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- وجوه انتقالی فاقد اطلاعات متقاضی (نام، نشانی و شماره حساب) در سند انتقال وجه (حواله)
- ۲- معاملات کلان پیچیده و غیرمتعارف فاقد توجیه اقتصادی و قانونی
- ۳- عملیات بانکی و معاملات انجام شده در مناطق فاقد قوانین استاندارد برای مبارزه با پولشویی
- ۴- نگهداری غیرمنطقی حساب از طریق اتباع خارجی
- ۵- معاملات انجام شده از طریق روابط کارگزاری
- ۶- معاملات غیرحضور از طریق بانکداری الکترونیکی و اینترنتی

ب) تجهیز سیستم گزارش دهی استاندارد و گزارش موارد مشکوک

به طور کلی برای اجرای برنامه مؤثر ضد پولشویی در ترکیه، کلیه مؤسسات مالی به یک سیستم گزارش دهی مجهز هستند. سیستمی که بر اساس قواعد و استانداردهای از پیش تعیین شده‌ای طراحی شده است، به این معنی که معیارها و ویژگی‌هایی که بر پایه آن‌ها معامله‌ای مشکوک تلقی می‌شود، از قبل مشخص و برای سیستم تعریف شده است. سیستم بر اساس معیارها و ویژگی‌های فوق تنظیم شده و گردش عملیات مشتری‌ها را به طور خودکار کنترل می‌کند. در صورتی که سیستم، معیارهای مورد نظر را شناسایی کند، به طور خودکار اعلام خطر کرده و

هشدار می دهد.

۲- قوانین و تجربه کشور تایلند در مبارزه با پولشویی:

مطالعه اقدامات انجام شده در زمینه مبارزه با پولشویی در کشور تایلند از سه منظر ذیل صورت گرفته است:

۱- ۲-انهادهای مبارزه با پولشویی در تایلند و وظایف و اختیارات آن ها:

مبارزه با پول شویی در تایلند بر عهده سه نهاد ذیل است:

الف- هیأت مبارزه با پولشویی

ب- کمیته مبادلات

ج- اداره مبارزه با پولشویی است

هیأت مبارزه با پول شویی متشکل از نخست وزیر به عنوان رئیس هیات، وزیر دارایی به عنوان معاون، وزیر دادگستری، دادستان، نماینده پلیس سلطنتی تایلند، دبیر کل اداره مبارزه با مواد مخدر، مدیر کل اداره سیاست های مالی، مدیر کل اداره بیمه، مدیر کل اداره زمین، مدیر کل گمرک، مدیر کل اداره درآمد، مدیر کل اداره معاهدات و امور حقوقی، رئیس بانک تایلند، رئیس مؤسسه بانکداری تایلند، دبیر کل کمیسیون بورس و اوراق بهادار و (۹) کارشناس خبره به پیشنهاد هیات وزیران و با موافقت مجلس نمایندگان و مجلس سنا است.

وظایف هیأت مبارزه با پول شویی عبارت است از:

- ۱- پیشنهاد اقداماتی برای مبارزه با پولشویی به هیات وزیران.
- ۲- پیشنهاد مقررات و آیین نامه های اجرایی این قانون به وزیر.
- ۳- ارتقای همکاری مردم در ارائه اطلاعات به منظور مبارزه با پولشویی.
- ۴- نظارت بر اجرای این قانون و ارزیابی میزان تأثیر گذاری و کارایی آن.
- ۵- تدوین مقررات مربوط به امانت، نگهداری، فروش از طریق مزایده عمومی، استفاده بهینه، ارزیابی خسارت و کاهش ارزش دارایی هایی که براساس قانون، توقیف یا ضبط می شود (موضوع ماده ۵۷ قانون).

۶- انجام وظایف دیگری که قانون منع پولشویی و قوانین مرتبط به عهده آن گذاشته است.

هیات مبارزه با پولشویی، براساس قانون، می تواند به منظور مطالعه و ارائه پیشنهاد در موارد خاص یا انجام هر فعالیتی که توسط هیأت تعیین می شود، یک کمیته فرعی تشکیل دهد. «کمیته مبادلات» که متشکل از دبیر کل به عنوان رئیس کمیته و چهار کارشناس خبره با پیشنهاد هیأت و تأیید وزیر

است وظایف زیر را برعهده دارد:

- ۷- حسابرسی معاملات یا دارایی‌ها حاصل از جرم پولشویی.
 - ۸- جلوگیری از انجام معامله مشکوک به پول شویی یا مبتنی بر پولشویی.
 - ۹- توقیف یا مصادره دارایی.
 - ۱۰- گزارش فعالیت‌های کمیته به هیأت.
 - ۱۱- انجام سایر وظایفی که هیأت برعهده آن گذاشته است.
- کمیته مبادلات به منظور انجام وظایف خود می‌تواند از مؤسسات مالی، نهادهای دولتی، سازمان‌ها یا ادارات عمومی به صورت کتبی درخواست کند که به منظور ارائه توضیح، ارسال توضیح کتبی و ارسال هر نوع سند یا مدرک دیگر به منظور بررسی و روشن شدن موارد مشکوک به پولشویی، نماینده صاحب اختیار خود را به کمیته معرفی نمایند. همچنین کمیته مزبور اختیار احضار هر شخص دیگری را به منظور ارائه توضیح در زمینه بررسی موارد مشکوک خواهد داشت. دسترسی به محل اقامت، مکان یا هر وسیله‌ای که ممکن است دارایی حاصل از جرم یا مدارک مبنی بر پولشویی در آن مخفی شده باشد به منظور تحقیق، بررسی، کپی برداری، مصادره یا پیوست هر نوع دارایی یا مدرک از دیگر اختیارات کمیته مبادلات تایلند است. این اختیار زمانی که فرصت کافی برای انجام تحقیق وجود داشته باشد، به کمیته مبادلات اعطا می‌شود. مقام مسئول در اجرای اختیار مزبور مکلف به ارائه کارت شناسایی و برگه مأموریت است. نگهداری و استفاده از اطلاعاتی که در راستای این اختیار به دست می‌آید برعهده دبیر کل کمیته مبادلات است.
- اداره مبارزه با پولشویی نهاد دیگری است که به منظور اجرای سیاست‌های هیأت مبارزه با پولشویی، براساس تصمیمات هیأت مزبور و کمیته مبادلات عمل می‌کند. سایر وظایف اجرایی این اداره شامل موارد زیر است:
- ۱- دریافت گزارش‌های مربوط به معاملات و اعلام وصول گزارش‌های مزبور.
 - ۲- جمع‌آوری، کپی برداری، کنترل، مطالعه و تجزیه و تحلیل گزارش‌ها یا هر اطلاعات دیگر مربوط به معاملات مالی.
 - ۳- گردآوری شواهد و مدارک به منظور پیگرد قانونی مجرمین.
 - ۴- اجرای برنامه‌های آموزشی به منظور انتشار اطلاعات، آموزش یا فراهم کردن وسایل آموزشی برای اجرای قانون مبارزه با پولشویی یا کمک به بخش عمومی و بخش خصوصی به منظور اجرای برنامه‌های مزبور.

۵- انجام سایر وظایفی که براساس قانون مبارزه با پولشویی یا سایر قوانین بر عهده اداره گذاشته شده است.

اداره مبارزه با پولشویی می تواند از دادگاه مدنی درخواست کند، مجوزی مبنی بر دسترسی اداره مزبور به اطلاعات مربوط به حساب هایی که احتمال می رود به منظور پولشویی مورد استفاده قرار می گیرند، صادر نماید. دبیر کل اداره مبارزه با پول شویی که به پیشنهاد کابینه و مجلس نمایندگان و سنا و توسط پادشاه تعیین می شود، مسئول گزارش دهی مستقیم به نخست وزیر به عنوان رییس هیأت مبارزه با پولشویی و مقام مسئول اجرای قانون مبارزه با پولشویی و نظارت بر عملکرد اداره است و موظف است گزارش عملکرد سالانه اداره در زمینه نحوه مدیریت دارایی ها، دعاوی حقوقی مبتنی بر قانون مبارزه با پول شویی، مشکلات و موانع موجود در انجام مسئولیت های اداره و پیشنهادها و اظهار نظرهای دریافتی در زمینه اجرای مسئولیت های اداره را به هیأت وزیران ارسال کند. هیأت وزیران این گزارش را به همراه سایر ملاحظات به مجلس نمایندگان و سنا ارسال خواهد کرد.

۲-۲ اشخاص مشمول قانون در تایلند و وظایف آن ها:

۱- بانک تایلند که براساس قانون بانک تایلند، بانک های تجاری که براساس قانون بانک های تجاری و بانک های دیگر که براساس قوانین خاص ایجاد شده اند.

۲- شرکت های مالی و اعتباری که در چارچوب قانون فعالیت های مالی عمل می کنند.

۳- صندوق های صنعتی تایلند که براساس قانون صندوق های صنعتی تایلند ایجاد شده اند.

۴- شرکت های بیمه عمر و شرکت های بیمه حوادث که در چارچوب قانون بیمه عمر و قانون بیمه حوادث فعالیت می کنند.

۵- شرکت های تعاونی پس انداز.

۶- هر شخص حقوقی که براساس مقررات وزارتی فعالیت های مالی غیر بانکی انجام می دهد که براساس مقررات وزارتی شامل بیش از ۲۴ فعالیت در تایلند است.

*وظایف مؤسسات مالی در قانون مبارزه با پول شویی تایلند به صورت زیر بیان شده است:

الف) شناسایی مشتری: براساس این قانون مؤسسات مالی مکلف هستند همه مشتریان خود را قبل از انجام هر معامله به ارایه مدارک شناسایی تعیین شده در مقررات نظارتی ملزم کنند، مگر اینکه مشتری پیش از آن شناسایی شده باشد.

ب) نگهداری سوابق شناسایی مشتری: در بخشی از قانون مبارزه با پولشویی تایلند مؤسسات مالی موظف شده اند که همه سوابق شناسایی مشتری و اطلاعات مربوط به معاملات را به مدت ۵ سال از

زمان بسته شدن حساب تا پایان رابطه با مشتری، یا از زمان وقوع انجام معامله یا هر کدام که دیرتر یا بعد از بقیه انجام شده است، نگهداری کند.

ج) گزارش معاملات: هر گاه یکی از معاملات زیر در یک مؤسسه مالی انجام شود، مؤسسه مزبور باید براساس قانون، گزارش آن را به اداره مبارزه با پولشویی ارسال کند:

- ۱- مبلغ معامله برابر یا بیش از مقدار تعیین شده در مقررات وزارتی باشد.
- ۲- معامله متضمن اموالی باشد که ارزش آن معادل یا بیش از مقدار تعیین شده در مقررات وزارتی باشد.

۳- معامله مشکوک باشد حتی اگر مطابق موارد فوق نباشد.

مؤسسه مالی مکلف است علاوه بر موارد فوق هر مورد جدید یا اطلاعات مهمی را که درباره تأیید یا تکذیب گزارش های ارسال شده به اداره مبارزه با پولشویی به دست می آورد، به اداره مزبور ارسال کند براساس این قانون، اداره زمین تایلند نیز مکلف است درخواست هایی را که برای ثبت فعالیت حقوقی که متضمن دارایی غیر منقول است، در صورتی که درخواست دهنده مؤسسات مالی نباشد و معامله مطابق یکی از موارد زیر باشد، به اداره گزارش دهد:

- ۱- وجه نقد پرداختی بالغ بر مبلغی باشد که در مقررات وزارتی تعیین شده است.
- ۲- ارزش دارایی غیر منقول در ثبت حقوق و فعالیت حقوقی بیش از مبلغ تعیین شده در مقررات وزارتی باشد، مگر در انتقال به هنگام انحصار وراثت.
- ۳- معامله مشکوک به پولشویی باشد.

۲-۳- ضمانت اجرایی قوانین مبارزه با پولشویی در تایلند:

این قانون، جرایم مرتبط با پولشویی و مجازات های آن را به صورت زیر تعیین می کند:

- ۱- هر شخصی که مرتکب یکی از جرایم زیر شود، به پرداخت جریمه ای حداکثر معادل ۳۰۰ هزار بات محکوم خواهد شد.

- عدم ارایه گزارش مربوط به معاملات با مبلغ برابر یا بیش از مقدار تعیین شده در مقررات وزارتی و معاملات مشکوک به اداره مبارزه با پولشویی.

- قصور در ارسال گزارش معاملات مزبور که بیش از این برخلاف قانون به اداره مبارزه با پولشویی ارسال نشده اند.

- قصور در شناسایی و تعیین هویت مشتری قبل از انجام هر معامله.

- قصور در ملزم نمودن مشتری به پر کردن فرم مربوط به انجام معامله.

- قصور در نگهداری سوابق مربوط به شناسایی مشتری و سوابق و اطلاعات مربوط به انجام معامله به مدت ۵ سال از زمان بسته شدن حساب یا پایان رابطه با مشتری یا از تاریخ انجام معامله.
- قصور در صدور حکم تعلیق انجام معامله در موارد مشکوک به پولشویی یا در صورت اثبات جرم پولشویی توسط کمیته مبادلات.
- هر شخصی که گزارش یا اعلامیه ای خلاف واقع درباره معاملات با مبلغ برابر یا بیش از مقدار تعیین شده در مقررات وزارتی و معاملات مشکوک به اداره مبارزه با پول شویی ارسال کند. به حداکثر ۲ سال حبس، یا پرداخت جریمه ای معادل ۵۰ تا ۵۰۰ هزار بات، یا هر دو محکوم می شود.
- ۲- هر شخصی که در ارایه توضیحات به منظور روشن شدن موضوع یا شهادت دادن یا ارسال هر گونه توضیح کتبی یا ارسال اسناد مربوط به یک حساب یا شواهد مورد درخواست کوتاهی یا خودداری کند یا مانع همکاری با بازرسان و ماموران تحقیق در زمینه پولشویی شود، به حداکثر ۱ سال حبس، یا پرداخت جریمه ای حداکثر معادل ۲۰ هزار بات، یا هر دو محکوم می شود.
- ۳- شخصی که به هر طریقی اطلاعات محرمانه ای را که در ضمن تحقیق در زمینه پولشویی به دست آورده است، به دیگران ارایه کند. مگر در مواردی که بر حسب وظیفه یا قانون عمل کند. به حداکثر ۱ سال حبس، یا پرداخت جریمه ای حداکثر معادل ۲۰ هزار بات، یا هر دو محکوم می شود.
- ۴- هر شخصی که اسناد و مدارک، اطلاعات یا دارایی هایی را که حکم توقیف آن ها صادر شده یا طبق شواهد، مالکیت آن ها براساس این قانون به دولت واگذار شده یا مقام رسمی آن را محرمانه اعلام کرده است، از بین ببرد، پنهان کند، گم کند، تغییر دهد یا غیر قابل استفاده نماید به حداکثر ۳ سال حبس یا پرداخت جریمه ای حداکثر معادل ۳۰۰ هزار بات، یا هر دو محکوم می شود.
- ۵- چنانچه شخصی که براساس این قانون، اطلاعات محرمانه دولتی را در اختیار داشته باشد، به گونه ای عمل کند که دیگران از این اطلاعات با خبر شوند مگر براساس قانون یا بر حسب وظیفه به حداکثر ۵ سال حبس، یا پرداخت جریمه ای حداکثر معادل ۱۰۰ هزار بات، یا هر دو محکوم می شود.

۳- قوانین و تجربه کشور انگلیس در زمینه مبارزه با پولشویی:

انگلستان بر اساس رتبه بندی سازمان شفاف سازی بین المللی در سال ۲۰۰۹ رتبه دهم را در میان ۱۴۶ کشور در مبارزه با فساد را به خود اختصاص داده است. این کشور توانسته است با تدوین قوانین مناسب مبارزه با پولشویی، استقرار نهادهای مبارزه با فساد و الحاق به کنوانسیون های بین المللی گام های مهمی را در زمینه مبارزه با فساد بردارد. نقص هر کدام از این قوانین عواقب مشخصی را

برای فرد خاطی دارد. انگلستان تاکنون سه دستور العمل مبارزه با پولشویی را اعلام و اجرا کرده است یکی از مهم ترین تلاش های صورت گرفته در زمینه مبارزه با پولشویی در این کشور به حوزه تراست ها و شرکت ها مربوط می شود. در این راستا انگلستان تلاش کرده تا با تأسیس یک رژیم نظارتی متشکل و کارآمد، زمینه های مبارزه با پولشویی در حوزه شرکت ها و تراست ها را فراهم آورد. درون این رژیم نظارتی جدید یکسری تعهدات و قیودی مثلاً در رابطه با نحوه برخورد این شرکت ها با فعالیت های خویش یا نحوه انجام وظایف مدیران ذکر شده است. از جمله ویژگی های این سازمان ناظر می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- در اعمال قدرت و عملکردش مستقل و پاسخگو می باشد.

۲- از قدرت، منابع و ظرفیت کافی برای اجرا و اعمال قدرتش برخوردار است.

۳- سازمان توانایی سهیم شدن و استفاده از اطلاعات دولتی و غیر دولتی را دارا است.

در سال ۲۰۰۱ نیز، لایحه مبارزه و برخورد با منافع حاصل از جرم تدوین شده است موارد اندک تعقیبات و پیگردهای قضایی و پلیسی در خصوص پولشویی در انگلستان که حاکی از عدم توجه جدی بر این موضوع بود باعث شد تا حکومت با ارایه لایحه ای که بر اساس آن دایره جرایم به حدی گسترش می یافت که حتی یک بانکدار یا هر شخص دیگری را که در حوزه کاری خویش از ارایه گزارش در خصوص موارد تخلف و پولشویی صورت گرفته غفلت می ورزید را نیز مورد پیگرد قضایی قرار می داد، به مقابله با این موضوع پردازد. بر اساس این لایحه، یک ارگان بازاریابی دارای های مربوط به فعالیت های تبهکارانه تأسیس شد که مسئول رسیدگی و ضبط ثروت هایی است که به واسطه فعالیت های تبهکارانه جمع آوری شده اند. بازرسان مالی این نهاد از این قدرت برخوردار خواهند بود تا مؤسسات مالی را وادار کنند که جزییات مربوط به حساب های شخصی افراد که توسط آن ها ارایه می شود را تحت بررسی قرار دهند.

در مارس ۲۰۰۴، حکومت انگلیس گزارشی تحت عنوان «یک گام به پیش استراتژی قرن بیست و یکم برای محو جرایم سازماندهی شده» را ارایه داد که بر اساس آن باید یک سازمان پلیسی در سطح ملی تحت عنوان «ارکان جرایم سازماندهی شده حاد» تأسیس شود که به وزیر کشور پاسخگو بوده و مسئول رسیدگی به جرایم مربوط به مهاجرت های سازماندهی شده، داروهای قاچاق، مواد مخدر، ... باشد.

انگلستان تاکنون به کنوانسیون های متعدد مربوط به فساد پیوسته است. این کشور در سال ۱۹۹۸، رسماً به کنوانسیون مبارزه با فساد و رشوه خواری سازمان همکاری ها و توسعه اقتصادی پیوست.

در این راستا بخش ۱۲ قانون ۲۰۰۱ مبارزه با جرم، تروریسم و امنیت انگلیس که از فوریه ۲۰۰۲ به اجرا درآمد، ضوابط و مقرراتی را در زمینه مبارزه با رشوه و فساد در راستای ممانعت از کمپانی‌های انگلیسی در ارتکاب اقدامات مربوط به دریافت و پرداخت رشوه در خارج از کشور، ارایه کرده است. بر اساس این قانون، این اختیار به دادگاه‌های انگلیسی داده شده است تا بر اساس قوانین انگلستان در خصوص کلیه جرایم فساد که توسط ملیت‌های انگلیسی در خارج از کشور رخ می‌دهد، قضاوت کند.

در یک جمع‌بندی کلی مبارزه با پولشویی در انگلستان بر پایه سه ویژگی استوار است.

۱- قوانین مناسب با ضمانت اجرایی کافی.

۲- سازمانهای نظارتی قدرتمند و مستقل.

۳- ارکان پلیسی منسجم و پاسخگو.

۴- همکاری‌های بین‌المللی.

اقدامات ایران در زمینه مقابله با پولشویی:

بالاترین مرجع مبارزه با پولشویی در ایران شورای عالی مبارزه با پولشویی می‌باشد اشخاص مشمول قانون از طریق واحد مسئول مبارزه با پولشویی خود اطلاعات معاملات مشکوک را به واحد اطلاعات مالی که یکی از وظایف آن تجزیه و تحلیل اطلاعات واصله می‌باشد ارسال می‌کنند. لذا مطالعه قوانین و مقررات موجود و اقدامات نهادهای مسئول در زمینه مبارزه با پولشویی در ایران به منظور احضار کاستی‌های موجود در این زمینه لازم می‌باشد.

۱- قوانین و مقررات:

در ایران قانون مبارزه با پولشویی در بهمن سال ۱۳۸۶ تصویب شد. بر اساس ماده (۲) قانون یاد شده، پولشویی جرم تلقی می‌شود به موجب ماده (۴) قانون مذکور، به منظور هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی ربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصله، تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک، به منظور مقابله با جرم پولشویی، شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزیر بازرگانی، اطلاعات، کشور و رئیس کل بانک مرکزی تشکیل می‌شود و بر اساس تبصره (۳) آن نیز متخلف از این قانون به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفسال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد. بر اساس ماده (۹) این قانون نیز، مرتکبین

جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد حاصل از ارتکاب جرم به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند. آیین نامه اجرایی این قانون نیز، شامل (۸) فصل و (۴۹) ماده در ۱۴ آذر ۱۳۸۸ ابلاغ شد. بر اساس ماده (۱۸) آیین نامه فوق، تمامی اشخاص مشمول قانون (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوق‌های قرض الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداری‌ها و کلای دادگستری، حساب‌رسان، دفاتر اسناد رسمی کارشناسان رسمی دادگستری) مکلف اند با توجه به وسعت و گستردگی سازمانی خود، واحدی را به عنوان مسئول مبارزه با پولشویی معرفی کنند. در ماده ۳۳ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، تمامی مؤسسه‌های پولی و مالی مشمول این قانون موظف هستند مدارک مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی اعم از فعال و غیر فعال را حداقل تا پنج سال بعد از پایان عملیات نگهداری کنند. بر اساس ماده (۳۸) آیین نامه فوق، واحد اطلاعات مالی، مستقر در وزارت اقتصادی و امور دارایی مسئول انجام وظایف زیر است:

- ۱- جمع‌آوری و اخذ اطلاعات معاملات مشکوک.
- ۲- ارزیابی، بررسی و تحلیل اطلاعات گزارش‌ها و معاملات مشکوک.
- ۳- درج و طبقه‌بندی اطلاعات در سیستم‌های مکانیزه.
- ۴- اعلام مشخصات اشخاص دارای سابقه پولشویی یا تامین مالی تروریسم به اشخاص مسئول (به منظور مراقبت بیش‌تر یا قطع همکاری)، در صورت درخواست مراجع ذی‌ربط.
- ۵- تامین اطلاعات تحلیل شده مورد نیاز مراجع قضایی، ضابطان و دستگاه‌های مسئول مبارزه با تروریسم در کشور، در صورت درخواست مراجع ذی‌ربط.
- ۶- تهیه آمارهای لازم در مورد اقدامات صورت گرفته در جریان مبارزه با پولشویی.
- ۷- تهیه نرم‌افزارها و سیستم‌اطلاعاتی مورد نیاز.
- ۸- تأمین امنیت اطلاعات جمع‌آوری شده.
- ۹- تبادل اطلاعات با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی طبق مقررات.
- ۱۰- جمع‌آوری و اخذ تجارب بین‌المللی.
- ۱۱- ارسال گزارش‌هایی که به احتمال قوی صحت دارد یا از اهمیت برخوردار است به دستگاه قضایی.
- ۱۲- پیگیری گزارش‌های ارسالی در مراجع قضایی.
- ۱۳- تهیه پیش‌نویس برنامه سالانه واحد اطلاعات مالی جهت تصویب شورا.

- ۱۴- پاسخ به استعلام اشخاص مشمول در اسرع وقت.
- ۱۵- اعلام نظر در مورد صلاحیت تخصصی مسولان واحد های مبارزه با پولشویی پیشنهادی از سوی مدیران اشخاص مشمول.
- بر اساس ماده (۴۸) این آیین نامه به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات مشتری ها و احراز صحت اسناد و اطلاعات ارایه شده از سوی افراد، بانک مرکزی موظف است نسبت به راه اندازی سامانه اطلاعات مشتری ها، مشتمل بر اطلاعات زیر اقدام نماید:
- اطلاعات ثبتی و صورت های مالی مشتری ها (حقوقی و حقیقی)
- اطلاعات شماره حساب ها و تسهیلات ارایه شده به آن ها و موارد سررسید و معوق شده (موضوع دستورالعمل تنظیم فرم های اعطای تسهیلات و تعهدات بانکی بانک مرکزی)
- اطلاعات چک های برگشتی
- اطلاعات مربوط به اظهار نامه مالیاتی مشتری ها
- اطلاعات محکومیت ها و سفته های وخواستی اشخاص حقیقی و حقوقی که اسامی آن ها در سیستم ثبت شده است
- اطلاعات سجلی ارایه شده توسط مشتری ها.
- در شبکه بانکی کشور نیز، سیزده دستورالعمل اجرایی با عناوین دستورالعمل های چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی و خارجی، نحوه گزارش واریز نقدی و جوه بیش از سقف مقرر، شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی، نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در موسسات اعتباری، رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزه نظام های پرداخت و بانکداری الکترونیکی، لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک های پسته ای، نحوه مراقبت از اشخاص مظنون، نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آن ها، مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری، نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری، مبارزه با پولشویی در صرافی ها و آیین نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک ها ابلاغ شده است.
- ۲- اقدامات دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی (مرکز اطلاعات مالی):
- الف: سامانه جامع مدیریت پروژه: با وجود راه اندازی سامانه جامع مدیریت پروژه از طریق مخابرات بین مرکز اطلاعات مالی و اشخاص مشمول، صرافی ها و اصناف هنوز وارد این سامانه نشده اند.

بانک مرکزی نیز علیرغم همکاری در جهت تهیه برنامه های نرم افزاری مبارزه با پولشویی توسط بانک ها و مؤسسات اعتباری وارد این سامانه نشده است.

ب: **گرد همایی ها و همایش ها و همکاری های بین المللی با سازمان های جهانی مبارزه با پولشویی:** از ابتدای فعالیت دبیرخانه و شورای عالی مبارزه با پولشویی، گردهمایی و همایش هایی در رابطه با مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم برگزار شده که آخرین آن ها شرکت در اولین گردهمایی مسئولان واحدهای مبارزه با پولشویی شرکت های بیمه در تاریخ ۱۶/۵/۹۱ در ساختمان بیمه مرکزی و شرکت در همایش نقش مبارزه با جرایم اقتصادی در سال جهاد اقتصادی در تاریخ خرداد ۱۳۹۱ در مرکز پژوهش های مجلس است.

افزایش یا کاهش جرایم اقتصادی به ویژه پولشویی و تأمین مالی تروریسم که نظام اقتصادی داخلی را به شدت تحت تأثیر قرار می دهد، ارتباط مستقیم با ضعف یا قوت در همکاری بین المللی دارد. دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی با نهادهای بین المللی زیر در ارتباط است:

۱- FATF¹ که مرکز آن در پاریس قرار دارد و شورا با شعبه روسیه آن در ارتباط است.

۲- IMF صندوق بین المللی پول که مرکز آن در نیویورک است.

۳- EGMONT² که مرکز آن در کشور کانادا است.

۴- MENAFATF که مرکز آن در بحرین است.

۵- UNC که مرکز آن در وین است.

۶- UNODC³ مرکز آن در سازمان ملل متحد می باشد.

شورای عالی مبارزه با پولشویی با شش نهاد بین المللی در ارتباط است. این نهادها اظهار نظر خود را در مورد گزارش هایی که برای آن ها ارسال می شود ارایه می کنند. این شورا متأسفانه به علت عدم انطباق فعالیت هایش با اهداف آنان، عدم کارایی کافی فعالیت های انجام شده و مشکلات سیاسی در هیچ یک از این نهادها عضویت ندارد. این در حالی است که در قوانین بین المللی از جمله فصل چهارم کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد (UNODC)، (که قانون الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون مریدا در جلسه علنی خردادماه سال ۱۳۸۵ با تصویب مجلس شورای اسلامی و موافقت مجمع تشخیص مصلحت نظام در تاریخ ۱۳۸۷/۷/۲۰، مورد موافقت گردید)، به همکاری های بین المللی از جمله استرداد مجرمین، انتقال مجرمین، و معاضدت قضایی، همکاری در اجرای قانون، تحقیقات مشترک و ... پرداخته است. همچنین در طول سال های گذشته فقط در

۱- نیروی ویژه اقدام مالی برای مبارزه با پولشویی

۲- کارگروه اقدامات مالی خاورمیانه و شمال آفریقا

۳- کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد

یک مورد، تیم کارشناسی به مقرر FATF در فرانسه اعزام شده و متأسفانه به برقراری ارتباطات بین‌المللی و استفاده از تجربیات سایر نهادها در رابطه با مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم توجه کافی نشده است.

مقایسه تطبیقی قوانین و اقدامات ایران و کشورهای منتخب در مبارزه با پولشویی:

با مطالعه قوانین و تجربه کشورهای مختلف و ایران در زمینه مبارزه با پول شویی چهار تفاوت اصلی به شرح ذیل ملاحظه می‌شود:

الف- بلند پایه ترین مراجع مبارزه با پولشویی و اختیارات آن‌ها در قوانین مبارزه با پولشویی

ب- تعداد و تنوع اشخاص مشمول در قانون مبارزه با پولشویی

ج- ضمانت اجرایی قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی

د- استفاده از سیستم‌های الکترونیکی

۱- مقایسه تطبیقی مراجع مبارزه با پولشویی و اختیارات آن‌ها در قوانین و مقررات مبارزه با

پولشویی ایران و کشورهای منتخب:

قانون منع پولشویی ترکیه، هیات تحقیقات جرایم مالی و هیات هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی را به عنوان نهادهای مسئول مبارزه با پول شویی در نظر گرفته است. از جمله وظایف اعضای هیات هماهنگ کننده مبارزه با جرایم مالی ایجاد هماهنگی لازم بین هیأت تحقیقات جرایم مالی و مؤسسات و سازمان‌های تحت پوشش قانون منع پولشویی و نیز ایجاد زمینه‌های لازم برای همکاری‌های بین‌المللی می‌باشد به منظور ایجاد چنین هماهنگی، هیات هماهنگ کننده مزبور از طیف وسیعی از مقامات بلند پایه از جمله، مقامات قضایی و مقامات هماهنگ کننده روابط خارجی و... و با اختیارات وسیع تشکیل شده است به طوری که این هیأت می‌تواند در راستای اجرای هر چه بهتر وظایف خود در صورت لزوم از مشاور ارشد حقوقی و مدیر کل امور حقوقی وزارت دارایی، مدیر هیات بازرسی گمرکات، رئیس اداره مبارزه با قاچاق، رئیس اداره عملیات و جمع‌آوری اطلاعات وزارت کشور، نماینده نخست‌وزیری، وزارت بهداشت و بانک مرکزی جمهوری ترکیه و هر نهاد دیگری که صلاح بداند دعوت نماید تا به عنوان عضو، با هیات همکاری کنند و آن‌ها نیز موظف به همکاری با هیات مزبور می‌باشند. وجود چنین تشکیلاتی با اختیاران وسیع فاصله بین تصمیمات و اجرا و گسترش همکاری‌های بین‌المللی قضایی و پلیسی را در این کشور به مراتب تسهیل نموده است.

در حالی که در ایران شورای عالی مبارزه با پولشویی به عنوان عالی ترین ارگان مبارزه با پولشویی متشکل از پنج عضو شامل: وزرای، امور اقتصادی و دارایی، بازرگانی، اطلاعات، کشور و رییس کل بانک مرکزی است و وظیفه اجرایی مبارزه با پولشویی نیز با واحد اطلاعات مالی می باشد. این در حالی است که جرم پول شویی یک جرم بین المللی است و در قوانین بین المللی نیز به معاضدت قضایی و همکاری های بین المللی در این زمینه تأکید شده است و در اکثر کشورها مشارکت وزیر امور خارجه و بلند پایه ترین مقامات قضایی به وضوح توجه این کشورها را در مبارزه با این جرم نشان می دهد. در حالی که عدم حضور مقامات فوق در شورای عالی مبارزه با پولشویی ایران با شرح وظایف مشخص، همکاری های بین المللی در زمینه مبارزه با پولشویی را با مشکلاتی در ایران مواجه نموده است ضمن اینکه پولشویی از عواید حاصل از اعمال مجرمانه ای چون قاچاق مواد مخدر و ... حاصل می شود و در اکثر کشورها از جمله تایلند، ترکیه، ایتالیا و انگلستان بلند پایه ترین مقامات پلیس و سازمان های مبارزه با قاچاق مواد مخدر و جرایم سازمان یافته این کشورها عضو مراجع مبارزه با پولشویی می باشند و حتی در برخی از این کشورها واحد پلیسی جداگانه ای تحت عنوان پلیس مبارزه با پولشویی تشکیل شده و در واحد اطلاعات مالی این کشورها مستقر می باشد و حضور مقامات فوق علاوه بر تسریع پیگردهای پلیسی مجرمان در این کشورها موجب افزایش همکاری بین المللی پلیسی در این زمینه نیز شده است. اما عدم وجود چنین تدابیری در ایران علاوه بر این که فاصله بین تصمیمات و اجرا را با مشکلاتی در ایران مواجه نموده است باعث شده است که ارتباطات ایران با مراجع جهانی مبارزه با پولشویی به شرکت در کنفرانس های بین المللی و همکاری های محدود بدون عضویت در مراجع بین المللی مبارزه با پولشویی محدود شود و از تجربه دیگر کشورها نیز استفاده چندانی نشده است ضمن اینکه به دلیل همسایگی ایران با کشورهای افغانستان و پاکستان و شرایط جغرافیایی خاص ایران شاید وجود چنین تشکیلات و تدابیری در ایران بیش از کشورهای دیگر ضروری باشد.

۲- مقایسه تطبیقی اشخاص مشمول قانون کشورهای منتخب و ایران:

در مقایسه بین قوانین کشور های منتخب و ایران، مشاهده می شود که طیف وسیعی از اشخاص مشمول در قوانین مبارزه با پولشویی کشورهای مورد مطالعه در مقایسه با ایران حضور دارند به طوری که در قانون مبارزه با پولشویی ترکیه از مراکز ورزشی گرفته تا فروشندگان کشتی، هواپیما و خودرو، واسطه های بورس فلزات قیمتی، فروشندگان فلزات، سنگ های قیمتی و جواهر آلات، مدیران شرکت های بخت آزمایی ... جزء اشخاص مشمول قانون می باشند. همچنین در تایلند نیز

طیف وسیعی از اشخاص مشمول قانون وجود دارند به طوری که علاوه بر مؤسسات مالی و مؤسساتی که به صراحت به آن‌ها در قانون اشاره شده است. هر شخص حقوقی که بر اساس مقررات وزارتی فعالیت‌های مالی غیر بانکی (که بنابه قانون وزارتی تایلند شامل ۲۴ فعالیت است) انجام می‌دهد نیز جزء اشخاص مشمول می‌باشد در حالی که در کشور ما حتی اندک اشخاص مشمول مشخص شده در قانون نیز در بسیاری موارد از ارایه اطلاعات به واحد اطلاعات مالی خودداری می‌کنند. دلایل این امر را می‌توان عدم ضمانت کافی اجرای قوانین در کشور دانست، اهمیت این موضوع با مثال زیر روشن تر می‌شود.

مثال: اگر فرض کنیم اشخاص مشمولی باشند از جمله بنگاه معاملات ملکی که گزارش معاملات مشکوک را ارایه نمی‌دهند شخص پولشو می‌تواند از این معجزا اقدام به تطهیر پول نماید ابتدا اگر فرض کنیم فرد الف فروشنده مواد مخدر باشد برای تطهیر پول خود به دنبال مکان‌هایی است که بتواند منشاء عواید مجرمانه را از بین ببرد. لذا فرد الف مواد مخدر را به فرد ب می‌فروشد و یک چک تضمینی از او دریافت می‌کند و این چک تضمینی را صرف خرید زمین از فرد پاک ج می‌نماید و آن فرد چک تضمینی را به بانک برده به حساب خود منتقل می‌نماید. از آنجایی که بانک فقط آورنده چک را می‌شناسد و بنگاه معاملات ملکی نیز اقدام به گزارش دهی نمی‌کند فرد الف در این میان شناسایی نشده و به راحتی بعد از مدتی زمین خود را فروخته و عواید آن را طی چندین مرحله وارد سیستم بانکی می‌کند.

۳ - مقایسه تطبیقی ضمانت اجرای قوانین در کشورهای منتخب و ایران:

در قوانین و مقررات پولشویی ترکیه و تایلند مجازات‌های وسیعی از جریمه نقدی گرفته تا حبس برای اشخاص مشمول و دیگر ارگان‌های مشخص شده در قانون مبارزه با پولشویی این کشورها، در صورت تخطی از وظایف محوله به آن‌ها در این قانون (از جمله عدم ارایه اطلاعات معاملات مشکوک و قصور در صدور حکم تعلیق انجام معامله در موارد مشکوک به پولشویی و...)، در نظر گرفته شده است. همچنین حکومت انگلستان علاوه بر ایجاد یک رژیم نظارتی مشکل و کارآمد، اقدام به ارایه لایحه ای نمود که بر اساس آن دایره جرایم به حدی گسترش می‌یافت که حتی یک بانکدار یا هر شخص دیگری را که در حوزه کاری خویش از ارایه گزارش در خصوص موارد تخلف و پولشویی صورت گرفته غفلت می‌ورزید رانیز مورد پیگرد قضایی قرار دهد. در حالی که علاوه بر عدم همکاری کافی نهادهای نظارتی در ایران (به منظور مشخص نمودن موانع و مشکلات اجرایی و نظارتی در زمینه مبارزه با پولشویی در ایران)، طبق تبصره (۳) ماده (۴) قانون مبارزه با

پولشویی ایران، مجازات‌های تعیین شده برای تخطی کنندگان از وظایف شان در این قانون، اداری و انضباطی بوده و ضمانت‌اجراه‌های کیفری مانند جزای نقدی و حبس مد نظر قرار نگرفته است و این خود باعث در حاشیه قرار گرفتن اجرای قوانین مبارزه با پولشویی در ایران شده است.

برای مثال براساس اطلاعات اعلام شده از سوی، ۱۳ بانک و مؤسسه اعتباری، حساب‌های بیش از ۶۰ هزار شخص حقوقی و ۲۷ میلیون نفر شخص حقیقی فاقد کد و شماره ملی و شماره شناسنامه است. یکی از علل آن عدم اجبار بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در اخذ اطلاعات قبل از اجرای قانون می‌باشد، در حالی که بر اساس ماده (۱۵) آیین‌نامه مبارزه با پولشویی (مصوب ۱۱ آذر ۱۳۸۸ هیأت وزیران) اشخاص مشمول موظف اند ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه در مورد مشتریان قبلی که از قبل خدمات پایه را دریافت نموده و بر مبنای آن هنوز به فعالیت خود ادامه می‌دهند تکالیف این قانون را عملی سازند. علت اصلی این قصور را علاوه بر عدم اطلاع رسانی به موقع به عموم مردم و بهنگام نشدن اسناد و مدارک آنان، می‌توان در عدم مسئولیت‌پذیری بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به دلیل فقدان ضمانت‌اجرایی کافی قوانین موجود در این زمینه دانست و لذا بانک‌ها و مؤسسات اعتباری با وجود موارد فوق به راحتی اقدام به انجام عملیات بانکی می‌نمایند و بانک مرکزی نیز که ناظر بر عملکرد بانک‌ها در نظر گرفته شده است عملاً اقدامی در این زمینه انجام نداده است.

۴- مقایسه تطبیقی استفاده از سیستم‌های الکترونیکی در مبارزه با پولشویی در ایران و کشورهای

منتخب:

همان‌گونه که بیان شد در کشور ترکیه کلیه مؤسسات مالی به یک سیستم گزارش‌دهی جامع مجهز هستند. سیستمی که بر اساس قواعد و استانداردهای از پیش تعیین شده‌ای طراحی شده است، به این معنی که معیارها و ویژگی‌هایی که بر پایه آن‌ها معامله‌ای مشکوک تلقی می‌شود، از قبل مشخص و برای سیستم تعریف شده است. سیستم بر اساس معیارها و ویژگی‌های فوق تنظیم شده و گردش عملیات مشتری‌ها را به طور خودکار کنترل می‌کند. در صورتی که سیستم، معیارهای مورد نظر را شناسایی کند، به طور خودکار اعلام خطر کرده و هشدار می‌دهد. در حالی که در ایران مؤسسات مالی به صورت جداگانه با دریافت اطلاعات مشتریان و ثبت آن‌ها در فرم‌های مخصوص آن‌ها را به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی خود ارایه می‌دهند و سیستم موجود به صورت جامع نبوده و با سایر انواع بانک‌ها مرتبط نیست و اگر فردی اقدام به دریافت مکرر وجه در یک زمان کوتاه (به منظور عدم گزارش دهی) از چندین بانک مختلف نماید قابل شناسایی نمی‌باشد.

سایر کاستی ها و مشکلات موجود در زمینه مبارزه با پولشویی در ایران:

۱- **ابهامات و نواقص قانون و آیین نامه اجرایی:** ابهامات دیگری نیز در قوانین ایران مشاهده می شود که از جمله آن ها می توان به ابهامات مطرح شده در جدول ذیل در قانون مبارزه با پولشویی ایران اشاره کرد.

جدول ۲- ابهامات، نواقص و راه حل های پیشنهادی

ردیف	عنوان	مواد قانون، آیین نامه و دستورالعمل ها	ابهامات و نواقص	راهکار پیشنهادی توسط ستاد مبارزه با پولشویی
۱	استنباط عنصر معنوی از شرایط واقعی و عینی	ماده ۲- جرم پولشویی عبارت است از: الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد. ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشا غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد. ج- باخفاء یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشاء، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.	در قوانین موجود به استنباط عنصر معنوی آگاهی و عمد از شرایط عینی تصریح نشده است. عبارت «... عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد» کافی نیست و باید منشاء آگاهی نیز مشخص شود. عبارت به کار رفته در قانون مبارزه با پولشویی دلالت بر آن دارد که مجرم باید علم واقعی نسبت به منشاء مال داشته باشد. حال آنکه وفق استانداردهای بین المللی و با توجه به وضعیت خاص جرم پولشویی لازم است مجرم ثابت کند اوضاع و احوال به گونه ای نبوده که وی بتواند به منشاء مال پی ببرد.	برای این منظور گنجاندن این عبارت پیشنهاد می شود: «مجرم باید از شرایط و اوضاع و احوال عینی و قرائن منطقی به مجرمانه بودن عواید ناشی از جرم علم یابد».
۲	مجازات جرم پولشویی	ماده ۹- مرتکبین جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد.	از سوی نهادهای بین المللی مهمترین ایراد وارد بر قانون مبارزه با پولشویی بوده است. مجازات مذکور متناسب با جرم و اثرات مخرب آن بر نظام اقتصادی کشورها نیست.	لازم است با رویکرد مجازات جرم پولشویی و با توجه به استانداردهای بین المللی مربوط مجازات متناسب با آن وضع شود و زمینه برای اصلاح این ماده فراهم شود. و به عنوان جرم شدید (serious crime) یعنی جرمی که حداقل مجازات آن ۴ سال حبس باشد به حساب آید
۳	محدود بودن دامنه بند الف ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی	ماده ۷- اشخاص، نهادها و دستگاه های مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) برحسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند: الف- احراز هویت ارباب رجوع و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز سمت و هویت نماینده و وکیل و اصل در مواردی که قرینه ای بر تخلف وجود دارد.	این ماده احراز هویت موکل را به مواردی محدود می کند که قرینه بر تخلف وجود دارد و به این ترتیب احراز هویت امری موردی خواهد بود که با استانداردهای بین المللی موجود سازگار نیست.	مطلوب است عبارت مذکور «در مواردی که قرینه ای بر تخلف وجود دارد» از انتهای این بند حذف شود.

۲- مشکلات اجرایی قانون و آیین نامه مبارزه با پولشویی موجود در ایران:

صرف نظر از کاستی های بیان شده در قوانین ایران عوامل فرهنگی و عدم نهادینه سازی آن در سطح جامعه از دیگر موانع اجرایی قانون مبارزه با پول شویی در کشور است، که حتی اجرای قوانین موجود در ایران را با چالش مواجه کرده است. فعالیت های مبارزه با پولشویی هنوز در تنگنای شبکه بانکی حبس شده و با نهادینه سازی آن در سطح جامعه فاصله زیادی دارد. چون بخش عظیمی از فعالیت های پولشویی در شبکه بانکی اتفاق می افتد لذا تمرکز بحث به شبکه بانکی کشور معطوف

شده است. همانطور که بیان شد در شبکه بانکی کشور، سیزده دستورالعمل اجرایی با عناوین مختلف به منظور مبارزه با پولشویی ابلاغ شده است.

روح قانون، آیین نامه های اجرایی و دستورالعمل های مبارزه با پولشویی در بسیاری از موارد از جمله شناسای مشتریان و ارایه اطلاعات آن ها به مراجع مشخص شده برگرفته از اسناد و توصیه های بین المللی است و از این نظر مشابهت های زیادی در ایران و کشورهای منتخب مورد مطالعه نیز مشاهده می شود.

اما نکته کلیدی و مشکل اصلی موجود در ایران علاوه بر موارد بیان شده که باعث بدبینی و افول جایگاه ایران در این زمینه شده است، فاصله بسیار زیاد بین قوانین و شرایط اجرا است در این خصوص جمهوری اسلامی ایران بسیار در معرض ریسک تطبیق قرار داشته و نقاط ضعف فراوانی در این زمینه وجود دارد.

در نگاهی دیگر می توان عنوان نمود که در واقع مجموعه مقررات مبارزه با پولشویی از جمله معدود مقررات ابلاغ شده به بانک ها است که اجرای آن صرفاً نیازمند همکاری و توجه بخش صف در بانک نیست بلکه تدارک ساز و کارهای مناسب دیگر نیز در تهیه بستر مناسب در این زمینه لازم و ضروری است به عنوان مثال: فضای حاکم بر روابط بانک ها با مشتریان نیازمند انطباق با ضوابط خاص و مشخصی است تا اجرای صحیح این مقررات از سوی یک بانک موجب عدم پذیرش مشتریان آن بانک نشود. در این خصوص یکپارچه سازی فرم های واریز نقدی و CTR^۱، تغییر نگرش مردم نسبت به ارایه اطلاعات واقعی به بانک ها، کاهش سطح توقعات خارج از ضوابط مشتریان از بانک ها، هماهنگ سازی شبکه بانکی کشور و تعیین مرز شفاف بین بازاریابی و مشتری مداری با رعایت مقررات و قوانین موضوعه و... می بایست مدنظر قرار گیرد. بدیهی است تلطیف فضای فکری حاکم بر جامعه نیز صرفاً از طریق بانک ها اثرگذار نبوده و نیازمند همکاری گسترده سایر نهادهای ذی ربط می باشد.

برای تشریح مسائل و مشکلات فوق به چند مثال مهم اشاره می شود در این مثال ها هدف آن است که فاصله بین قوانین موجود با شرایط اجرایی آن ها مشخص شود.

• در دستورالعمل شناسایی مشتریان ایرانی، بر لزوم شناسایی اولیه کلیه مشتریان در هنگام انجام خدمات غیر پایه تأکید شده است. حال چنانچه بر اساس تعریف، عملیات واریز وجه کم تر از سقف مقرر را به عنوان یک خدمت غیر پایه بپذیریم، فضای حاکم بر روابط بانک با مشتری هنوز احراز

۱- گزارش CTR به طور کلی بیانگر آن است که هر فردی که متقاضی واریز وجه نقد بیش از سقف مقرر می باشد چون پولی که به همراه دارد مستند نشده و قابل ردیابی نیست، لذا باید در این گزارش، مشتری بیان نماید که این پول را از کجا آورده است.

هویت مشتری را در این خصوص نمی پذیرد.

• در دستورالعمل نحوه گزارش واریز نقدی و جوه بیش از سقف مقرر، بر لزوم ارائه گزارش برای مشتریانی که اقدام به واریز یا انتقال وجه نقد (با همان تعریف خاص خود) می نمایند، تأکید شده است. این گزارش که به CTR معروف است و از سوی شعب بانک‌ها باید به واحد مبارزه با پولشویی آن بانک ارسال شود به مانند دیگر مواد مقررات، برگرفته از اسناد بین المللی است و ماهیتی بسیار ساده دارد. این سؤال که در قالب فرم مذکور از مشتری پرسیده می شود در کشورهای توسعه یافته یک سؤال بسیار معمولی است که هر شخص حقیقی و وظیفه خود می داند که پاسخ دهد، ولی در کشور ما پرسیدن این سؤال، غیر معمول و خارج از عرف جلوه یافته و به عقیده بانکداران منجر به از دست دادن مشتریان خواهد شد. اوج گرفتن رقابت در شبکه بانکی کشور برای جذب سپرده‌های مشتریان به حدی است که تلطیف فضای فکری حاکم بر روابط بانک و مشتری در این خصوص بسیار دور از ذهن به نظر می رسد.

• دستورالعمل «نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری» از جمله مقرراتی است که اجرای آن در فضای فعلی بسیار دور از ذهن است. از جمله بدیهی ترین و بزرگ ترین مشکلات اجرای آن، یکی عدم وجود ساختار نرم افزاری مناسب برای مشاهده نموداری سطح فعالیت مشتری و بازه تعیین کننده حداقل و حداکثر آن است و دیگری عدم ارائه اطلاعات کافی از سوی مشتریان به بانک‌ها جهت تعیین سطح فعالیت واقعی ایشان است. این روزها در سطح کشور، مردم این گونه می پندارند که از یک سری اطلاعات شخصی ایشان که به یک واحد ارائه می دهند، در همه واحدهای غیر مربوط نیز استفاده می شود و این طرز تفکر سبب می شود تا مردم اقدام به اظهار واقعیات نمایند.

مواردی که عنوان شد تنها بخشی از چالش‌ها و ایراداتی بود که گریبانگیر فقط یکی از اشخاص مشمول مطروحه در قانون مبارزه با پولشویی یعنی شبکه بانکی کشور برای اجرای صحیح قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی شده است.

نتیجه‌گیری:

۱- طیف وسیعی از مقامات عالی رتبه کشورهای منتخب از جمله بالاترین مقامات قضایی، مقامات هماهنگ کننده روابط خارجی، مقامات مبارزه با مواد مخدر، جرایم سازمان یافته و پلیس، با شرح وظایف مشخص در مراجع مبارزه با پول شویی این کشورها، عضویت دارند که این خود، فاصله بین تصمیمات و اجرا و امکان پیگرد سریع قضایی و تعقیب متهمان را هم در عرصه داخلی و هم

خارجی مهیا کرده است.

۲- در قوانین بین المللی به همکاری‌های بین المللی تأکید ویژه شده است از جمله آن‌ها فصل چهارم کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد (UNODC) است که به همکاری‌های بین المللی در زمینه استرداد، انتقال محکومین، معاضدت قضایی متقابل، تحقیقات مشترک، انتقال سوابق کیفری و ... تأکید شده است. در حالی که حتی بالاترین مرجع مبارزه با پول شویی کشور ما از جمله شورای عالی مبارزه با پولشویی در هیچ کدام از مراجع بین المللی مبارزه با پول شویی عضویت ندارد.

۳- وجود نهادهای بازرسی مستقل عمودی و افقی به ویژه در کشور انگلستان ضمانت اجرایی قوانین مبارزه با فساد را گسترش داده است.

۴- حساب‌های بیش از ۶۰ هزار شخص حقوقی و ۲۷ میلیون نفر شخص حقیقی در ایران فاقد کد و شماره ملی و شماره شناسنامه است.

۵- طیف وسیعی از اشخاص مشمول قانون در قوانین مبارزه با پولشویی کشورهای مورد مطالعه در مقایسه با ایران مشاهده می‌شود که این خود مجراهای تطهیر پول را در این کشورها به شدت کاهش داده است.

۶- قوانین مربوط به فعالیت‌های فرهنگی و فرهنگ سازی در ایران در زمینه مبارزه با پول شویی، جایگاهی در قوانین و آیین نامه‌های موجود در زمینه مبارزه با پولشویی ندارد در حالی که بدون فراهم کردن بسترهای فرهنگی، اجرای قوانین موجود نیز ممکن است عملی نباشد.

۷- در قوانین و مقررات پولشویی ترکیه، تایلند و انگلستان، مجازات‌های وسیعی از جریمه نقدی گرفته تا حبس برای اشخاص مشمول و دیگر ارگان‌های مشخص شده در قانون در صورت تخطی از وظایف محوله به آن‌ها در این قانون، در نظر گرفته شده است و این خود ضمانت اجرایی قوانین موجود در این کشورها را نشان می‌دهد. در حالی که براساس تبصره (۳) ماده (۴) قانون مبارزه با پولشویی ایران مجازات‌های در نظر گرفته شده اداری و انضباطی بوده و ضمانت اجرای کیفری مانند جزای نقدی و حبس مد نظر قرار نگرفته است.

۸- مؤسسات مالی در ایران به صورت جداگانه با دریافت اطلاعات مشتریان و ثبت آن‌ها در فرم‌های مخصوص، آن‌ها را به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی خود ارایه می‌دهند و سیستم موجود به صورت جامع نبوده و با سایر انواع بانک‌ها مرتبط نیست. در حالی که در کشور ترکیه سیستم جامع خودکار کنترل گردش عملیات مشتری‌ها در مؤسسات مالی راه اندازی شده است

و با تعریف موارد مشکوک در آن، در صورت وجود موارد مشکوک تعریف شده، سیستم به صورت خود کار اطلاع رسانی می کند.

۹- با وجود راه اندازی سامانه مدیریت جامع پروژه، صرافی ها و معاملات ملکی به این سامانه ملحق نشده اند در حالی که یکی از مکان های تطهیر پول های کثیف این گونه مراکز می باشند.

پیشنهادها:

۱- امکان عضویت مقامات هماهنگ کننده روابط خارجی و قضایی و پلیس کشور با شرح وظایف مشخص، در مراجع مبارزه با پولشویی به منظور تسریع پیگرد قانونی اشخاص مجرم و نیز شتاب بخشیدن به همکاری های بین المللی در زمینه معاضدت قضایی و همکاری های پلیسی فراهم شود.

۲- اصلاح قانون به منظور افزایش اشخاص مشمول قانون با ضمانت پاسخ گویی کافی به منظور کاهش مکان های تطهیر پول، مورد بررسی قرار گیرد.

۳- به منظور کاهش فاصله بین تصمیم و اجرا، گسترش اختیارات شورای عالی مبارزه با پولشویی با ضمانت اجرایی کافی در قانون مورد بررسی مجدد قرار گیرد.

۴- اصلاح قانون و آیین نامه اجرایی مبارزه با پولشویی با تعیین مجازات های متناسب نقدی و غیر نقدی (از جمله حبس)، برای تخطی کنندگان از وظایف محوله به آن ها در این قانون به منظور افزایش ضمانت اجرای کیفری قانون مزبور مورد بررسی قرار گیرد.

۵- بانک مرکزی نسبت به یکپارچه سازی فرم های واریز نقدی و CTR، هماهنگ سازی شبکه بانکی کشور و تعیین مرز شفاف بین بازاریابی و مشتری مداری و تعیین تکلیف حساب هایی که فاقد کد و شماره ملی می باشد، با رعایت مقررات و قوانین موضوعه اقدام نماید.

۶- اقدامات لازم توسط بانک مرکزی صورت گیرد تا مؤسسات مالی به سیستمی که بر اساس قواعد و استانداردهای از پیش تعیین شده ای طراحی شده است، مجهز شوند به این معنی که معیارها و ویژگی هایی که بر پایه آن ها معامله ای مشکوک تلقی می شود، از قبل مشخص و برای سیستم تعریف شده باشد و سیستم بر اساس معیارها و ویژگی های فوق تنظیم و گردش عملیات مشتری ها را به طور خود کار کنترل کند تا در صورتی که سیستم، معیارهای مورد نظر را شناسایی کند به طور خود کار اعلام خطر کرده و هشدار دهد.

۷- بر اساس ماده (۴۸) آیین نامه مبارزه با پولشویی، بانک مرکزی به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات مشتری ها سامانه اطلاعات مشتری ها، مشتمل بر اطلاعات شماره حساب ها تسهیلات ارایه

شده به آن‌ها و موارد سررسید و معوق شده و محکومیت‌ها و اطلاعات سجلی مربوط و ... را در اسرع وقت راه اندازی نماید.

۸- به منظور فراهم کردن بسترهای فرهنگی، ضمن پررنگ کردن وظایف نهادهای مسوول در این زمینه در قانون مبارزه با پولشویی ایران، ساز و کاری ایجاد شود تا رسانه ملی به شناسایی مشکل پولشویی پردازد و در یک اقدام فرهنگی ابتدا به تجزیه و تحلیل وضع موجود در کشورهای پیشرفته پرداخته و همزمان با بومی سازی موضوع، موارد را به طرق مختلف به مردم آموزش داده شود.
منابع و ماخذ:

آیین نامه مبارزه با پولشویی مصوب مورخ ۱۱ آذر ۱۳۸۸ هیات وزیران
جزایری، مینا (۱۳۸۹). نگاهی به جرم پولشویی و اسناد بین المللی مهم مرتبط با آن. روند، شماره ۴۳-۴۲. (پایز و زمستان).

حیدری، علی مرادی (۱۳۸۲). تطهیر پول در اسناد بین المللی و حقوق جزای ایران. رساله کارشناسی ارشد.

قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶
گزارش سازمان بازرسی کل کشور (۱۳۹۱)، «بررسی عملکرد ستاد مبارزه با پولشویی در وزارت امور اقتصادی و دارایی» به کلاس ۲/۹۱/۴۱۱/۰۲۱
طرح مطالعاتی مبارزه با جرم پولشویی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۲).

Trannsparency international (uk), "corruption and money laundering in the uk: one problem, two standards, report on the regulation of trust and company service providers, policy research paper, october 2004, p.5

Global corruption report 2010. Op.cit.p.110

Global corruption report 2005 world bank , op,cit,p. 110.

Global corruption report 2011 world bank,op, cit,p 112